

**ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ
В МОРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

У статті розглянуто визначення дефініції «освіта»; проаналізовано поняття «гуманітарна освіта»; досліджено та проаналізовано значення та роль гуманітарної освіти в морських закладах освіти та визначено її вплив на майбутніх фахівців морської галузі. Доведено, що вивчення дисциплін гуманітарного профілю дозволяє сформувати в студентів основи загальної культури, співвіднести необхідність формування в собі загальногромадянських якостей з професіоналізмом.

Проблемі гуманітарної освіти приділяли увагу Зотова-Саділо О., яка досліджувала гуманітарну підготовку як науково-педагогічне явище; Барановська Н. розглянула роль гуманітарної освіти в сучасній Україні; Лузік Е. продемонструвала значення гуманітарної освіти в процесі підготовки фахівців профільних вищих навчальних закладів України; Васянович Г. акцентував увагу на важливості гуманітарної освіти при підготовці робітничих кадрів; Тимофєєва О. розкрила умови формування соціально-комунікативної компетенції у майбутніх судноводіїв при вивченні гуманітарних дисциплін.

Мета статті – розглянути та дати визначення дефініції «освіта»; проаналізувати поняття «гуманітарна освіта»; дослідити та проаналізувати значення та роль гуманітарної освіти в морських закладах освіти та визначити її вплив на майбутніх фахівців морської галузі.

Поняття освіти – досить складне й багатоаспектне. У найзагальнішому визначенні освіта – це процес і результат засвоєння людиною систематичних знань, умінь і навичок, розвиток розуму та почуттів, формування світогляду та пізнавальних інтересів. Існує велика кількість визначень і формулювань поняття «освіта». Його значення було вироблено в кінці XVIII ст. під впливом Гете І., Песталоцці І. і неогуманістів (воно означало загальний духовний процес формування людини).

Освіта – це суспільно організований і нормований процес (і його результат) постійної передачі попередніми поколіннями наступним соціально значущого досвіду, який в онтогенетичному аспекті становлення особистості є її генетичною програмою і соціалізацією [4, с. 136].

* © Овчиннікова О. М.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

Освіта – складне і багатогранне суспільне явище, сфера передачі, засвоєння і переробки знань і соціального досвіду. Американський вчений Н. Смельзер визначає освіту як інституалізований процес, на основі якого суспільство передає цінності, уміння та знання від однієї людини, групи, спільноти іншим. Завдання будь-якої освіти полягає в тому, щоб індивід у процесі оволодіння сукупністю систематизованих знань і пов'язаних з ними навичок і вмінь долучився до набору культурних цінностей, домінуючому в суспільстві.

Освіта – цілеспрямований процес навчання і виховання в інтересах особистості, суспільства, держави.

Категорія педагогіки «освіта» розуміється як:

- загальнолюдська цінність;
- процес навчання і виховання людини;

- результат процесу навчання і виховання. Освіту трактують як процес і результат засвоєння людиною досвіду поколінь у вигляді системи знань, умінь, навичок, відносин. Освіта як результат свідчить про закінчення навчального закладу та посвідченні цього факту сертифікатом;

- система, яка має певну структуру та ієрархію її елементів у вигляді наукових та навчальних закладів різного типу (дошкільна, початкова, середня, середня спеціальна, вища, постдипломна освіта) [5, с. 509].

Сучасне розуміння освіти знаходимо в Законі України «Про освіту». Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави [8].

Одним із компонентів освіти є саме гуманітарна освіта. В українській радянській енциклопедії знаходимо визначення гуманітарної освіти: «Гуманітарна освіта – це сукупність знань в сфері суспільних наук і пов'язаних з ними практичних умінь і навичок». Це важливий спосіб формування світогляду, який грає важливу роль в загальному розвитку людини, у його розумовому, моральному, ідейно-політичному вихованні. Гуманітарна освіта включає в себе філософію, історію, філологію, економічні, юридичні та педагогічні науки, мистецтвознавство, культуру тощо. Гуманітарна освіта отримують студенти всіх спеціальностей. Дисципліни гуманітарного циклу викладаються у всіх навчальних закладах незалежно від їхнього профілю [9].

Гуманітарні дисципліни мають великий потенціал щодо формування ціннісних орієнтацій особистості, оскільки вони присвячені людині, її ролі в навколишньому середовищі, передбачають пізнання її внутрішньої природи

Завдяки гуманітарній освіті розвивається плюралізм світогляду, аналітичне мислення, уміння орієнтуватися в складних суспільних процесах, беручи активну участь в громадському житті суспільства [7, с. 158].

Згідно з Васянович Г., завданнями гуманітарної освіти є:

- формування гуманістично національної свідомості;
- виявлення цілісної картини світу;
- формування гуманітарного, системного і критичного мислення;
- упровадження гуманістичних цінностей;
- формування основи професійної компетенції;
- усебічний розвиток людини;
- розкриття потенціалу людини;
- виховання національно свідомого громадянина [2, с. 74].

Протягом усього розвитку людства гуманітарна освіта завжди мала велике значення у вихованні людини, у набутті загальнолюдських цінностей і переконань. На сучасному етапі розвитку суспільства висувуються підвищені вимоги до кадрів, до їхніх загальнолюдських, ділових, професійних, моральних якостей. Це визначає необхідність приділяти більше уваги до гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, які здатні виконувати

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

якісно професійну діяльність [1, с. 215-216].

Гуманітарна освіта має важливе значення в підготовці майбутніх фахівців в профільних вищих навчальних закладах, тому що основою професійної компетенції є об'єднання гуманітарних знань з професійними. Це стосується також і підготовки фахівців морської галузі. У сучасній підготовці морських фахівців необхідно приділяти увагу гуманітарної складової освіти, бо згідно з вимогами Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти нагальною є потреба у фахівця морської сфери з високим рівнем сформованості не тільки професійних знань і практичних умінь, а й гуманітарних знань. Тобто ринок праці потребує фахівців широкого профілю, які могли б не тільки виконувати свої професійні обов'язки, але й комунікувати з представниками інших традицій, мовної культури, світогляду, переконань і т.ін. [6, с. 167].

На наш погляд, сучасний фахівець морської сфери є симбіозом технічних знань, які необхідні для освоєння складної технікою, процесів управління судном і гуманітарних знань для здійснення ефективного управління персоналом судна, створення атмосфери взаєморозуміння, взаємодопомоги, дотримання моральних норм і людських відносин. Це обумовлено особливостями самої професії. Володіючи компонентами цього симбіозу, фахівець морської галузі буде конкурентоспроможним і користуватися попитом на ринку праці.

Ми уважаємо, що гуманітарна освіта є сутнісним компонентом професійної підготовки, а тому важливо знати зміст, спрямованість, стратегію і перспективи розвитку цієї сфери освіти, надавати динамічного темпу розвитку саме цьому компоненту освіти.

Недостатня увага до вивчення гуманітарних дисциплін призводить до зниження культурного рівня студентів. А головною метою гуманітарної освіти якраз є всебічно розвинена особистість.

Вивчення дисциплін гуманітарного профілю дозволяє сформувати в студентів основи загальної культури, співвіднести необхідність формування в собі загально-громадянських якостей з професіоналізмом [3, с. 56].

Література:

1. Барановська Н. М. Роль гуманітарної освіти у сучасній Україні: нові підходи та перспективи розвитку. *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні*: збірник тез за матеріалами VIII Науково-технічної

ІСТОРІЯ ОСВІТИ

- конференції науково-педагогічних працівників, 26-31 березня 2012 року / Національний університет «Львівська політехніка», Інститут підприємництва та перспективних технологій. Львів, 2012. С. 215–216.
2. Васянович Г. П. Гуманітарна освіта як важливий складник підготовки кваліфікованих робітничих кадрів. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2013. № 2. С. 73–80.
 3. Гареева В. Г., Осинчук И. В., Тузова А. Ф. Проблемы гуманитарного образования в современном военном вузе. *Морской сборник: журнал военно-морского флота*. 2011. № 3. С. 52–56.
 4. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид. Київ, «Освіта України», «КНТ», 2008. 528 с.
 5. Столяренко Л. Д., Столяренко В. Е. Психология и педагогика: учебник для академического бакалаври ата. 4-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Юрайт, 2015. 667 с.
 6. Тимофеева О. Я. Історія морської освіти в Україні та сучасні наукові підходи до формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв. *Вісник Національної академії державної прикордонної служби України*. 2015. № 5. С. 167–177.
 7. Тимофеева О. Я. Педагогічні умови формування соціально-комунікативної компетентності в майбутніх судноводіїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 69(2). С. 156–161.
 8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. №2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 25.12.2018).
 9. Українська радянська енциклопедія. URL: http://leksika.com.ua/16770313/ure/gumanitarna_osvita/ (дата звернення: 01.05.2019).